

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ Του οργανισμού της ΕΕ για τα ναρκωτικά, Λισαβόνα

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2008: ΑΝΑΜΕΙΚΤΗ Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΩΝ ΔΙΕΓΕΡΤΙΚΩΝ ΟΥΣΙΩΝ

Σταθερή η τάση για την αμφεταμίνη και την έκσταση, σε ανοδική πορεία παραμένει η χρήση κοκαΐνης

(6.11.2008, ΛΙΣΑΒΟΝΑ **ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗΣ ΕΩΣ ΤΙΣ 10:00 ΩΚΕ**) Οι διεγερτικές ουσίες —όπως οι αμφεταμίνες, η έκσταση και η κοκαΐνη— είναι ο τύπος ναρκωτικών με τη δεύτερη συχνότερη κατανάλωση σήμερα στην Ευρώπη, μετά την κάνναβη. Αλλά και εντός της ομάδας αυτής, τα διαθέσιμα στοιχεία αποκαλύπτουν μια ανάμεικτη εικόνα όσον αφορά την επικράτηση της χρήσης, τις τάσεις και τις εξελίξεις στην αγορά. Αυτή είναι η σημερινή δήλωση του **οργανισμού της ΕΕ για τα ναρκωτικά (ΕΚΠΝΤ)**, κατά τη δημοσίευση στις Βρυξέλλες της **Ετήσιας έκθεσης 2008: Η κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών στην Ευρώπη**.

Περίπου 12 εκατομμύρια Ευρωπαίοι (ηλικίας 15–64 ετών) έχουν δοκιμάσει κοκαΐνη κατά τη διάρκεια της ζωής τους, σε σύγκριση με περίπου 11 εκατομμύρια για τις αμφεταμίνες και 9,5 εκατομμύρια για την έκσταση. Από τα τελευταία ευρωπαϊκά στοιχεία, τα οποία επιβεβαιώνουν τις αναφορές για σταθερή ή ακόμη και πτωτική τάση στη χρήση των αμφεταμινών και της έκστασης, προκύπτει ότι η χρήση της κοκαΐνης, αν και σε μικρό αριθμό χωρών, βρίσκεται σε συνεχή άνοδο. Επίσης, η νέα εικόνα που παρουσιάζει σήμερα η Ευρώπη είναι αυτή μιας κατακερματισμένης αγοράς παράνομων διεγερτικών ουσιών (βλ. χάρτη, κεφάλαιο 4).

Αμφεταμίνες και έκσταση: σταθερή κατάσταση

Περίπου 2 εκατομμύρια νεαροί Ευρωπαίοι (15–34 ετών) δοκίμασαν αμφεταμίνες κατά το τελευταίο έτος, ενώ 2,5 εκατομμύρια περίπου δοκίμασαν έκσταση. Η σημερινή έκθεση υποδεικνύει σταθεροποίηση, ή ακόμη και πτώση, από το 2003, στη χρήση αμφεταμινών από τη συγκεκριμένη ομάδα κατά το τελευταίο έτος (Διαγράμματα GPS-8, i, GPS-23, i, ii), με το ποσοστό των νεαρών ενηλίκων που αναφέρουν ετήσια χρήση να ανέρχεται κατά μέσο όρο σε 1,3 %. Η χρήση έκστασης κατά το τελευταίο έτος παρέμεινε σε μεγάλο βαθμό σταθερή μεταξύ των νεαρών ενηλίκων σε σχέση με την τελευταία πενταετία, αν και αναφέρθηκαν ορισμένες μικρές αυξομειώσεις. Κατά μέσο όρο, το 1,8 % των νεαρών ενηλίκων ανέφερε χρήση έκστασης κατά το τελευταίο έτος, μολονότι το ποσοστό αυτό δεν αντανακλά τις σημαντικές διαφορές μεταξύ των χωρών. Τα δεδομένα μιας έρευνας σε σχολεία που διεξήχθη στην **Τσεχική Δημοκρατία**, στην **Ισπανία**, στη **Σουηδία** και στο **Ηνωμένο Βασίλειο** υποδεικνύουν ομοίως μια σταθερή ή πτωτική τάση τόσο στη χρήση αμφεταμινών όσο και στη χρήση έκστασης στις ηλικίες 15–16 ετών (Πίνακας EYE-3).

Η χρήση κοκαΐνης συνεχίζει να αυξάνεται

Περίπου 3,5 εκατομμύρια νεαροί Ευρωπαίοι (15–34 ετών) έκαναν χρήση κοκαΐνης κατά το τελευταίο έτος, και 1,5 εκατομμύριο κατά τον τελευταίο μήνα. Επτά χώρες αναφέρουν σε πρόσφατες έρευνες (2005–07) ανοδική τάση στη χρήση κατά το τελευταίο έτος (Διάγραμμα 5, Κεφάλαιο 5· Διάγραμμα GPS-14, i). Σε χώρες με υψηλή επικράτηση όπως η **Δανία**, η **Ισπανία**, η **Ιρλανδία**, η **Ιταλία** και το **Ηνωμένο Βασίλειο**, τα ποσοστά επικράτησης κατά το τελευταίο έτος μεταξύ των νεαρών ενηλίκων κυμαίνονται μεταξύ 3 % έως 5,5 % περίπου. Ομοίως, συνεχίζεται η αύξηση των αιτήσεων θεραπείας όσον αφορά προβλήματα που σχετίζονται με την κοκαΐνη. Μεταξύ των ετών 2002 και 2006, ο αριθμός νέων αιτήσεων στην Ευρώπη για τη συγκεκριμένη θεραπεία αυξήθηκε από περίπου 13.000 σε σχεδόν 30.000 (Διάγραμμα TDI-1, ii). Το 2006 καταγράφηκαν από το **ΕΚΠΝΤ** περίπου 500 θάνατοι που συνδέονται με την κοκαΐνη. (Βλ. στοιχεία για τις κατασχέσεις παρακάτω).

Η κατακερματισμένη ευρωπαϊκή αγορά διεγερτικών ουσιών: απαιτείται ολιστική αντιμετώπιση

Η κοκαΐνη κυριαρχεί πλέον στην αγορά παράνομων διεγερτικών ουσιών στη δυτική και νότια Ευρώπη, ενώ στην υπόλοιπη ήπειρο η χρήση και η διαθεσιμότητά της παραμένουν γενικά σε χαμηλά επίπεδα. Στα περισσότερα βόρεια, κεντρικά και ανατολικά κράτη μέλη, ιδίως στις χώρες που προσχώρησαν στην ΕΕ από το 2004, οι αμφεταμίνες διατηρούν ισχυρό προβάδισμα ως το διεγερτικό με τη μεγαλύτερη επικράτηση (χάρτης, Κεφάλαιο 4). Η χρήση μεθαμφεταμίνης—ναρκωτικού το οποίο προκαλεί σημαντικά προβλήματα εκτός Ευρώπης— παραμένει περιορισμένη εντός της ΕΕ στην **Τσεχική Δημοκρατία** και στη **Σλοβακία**, αλλά η διαθεσιμότητα ή η χρήση της αναφέρονται περιστασιακά και από άλλες χώρες.

Δεδομένου ότι τα περιβάλλοντα και οι λόγοι χρήσης της κοκαΐνης και των αμφεταμινών παρουσιάζουν ομοιότητες, οι δύο αυτές ουσίες μπορούν να θεωρηθούν κατά κάποιο τρόπο ως ανταγωνιστικές στην ευρωπαϊκή αγορά παράνομων ναρκωτικών ουσιών. Σύμφωνα με τον πρόεδρο του **ΕΚΠΝΤ Marcel Reimen**, «η αλληλεπίδραση μεταξύ διαφορετικών ναρκωτικών που μπορούν να προσελκύουν εξίσου μεγάλο ενδιαφέρον από τους χρήστες αποτελεί σημαντικό πεδίο διερεύνησης. Η σημερινή κατακερματισμένη εικόνα της αγοράς υποδεικνύει ότι, αντί για μια προσέγγιση που επικεντρώνεται σε μεμονωμένες ουσίες, πρέπει να υιοθετήσουμε μια ολιστική προσέγγιση όσον αφορά στις διεγερτικές ουσίες. Υπάρχει ο δυνητικός κίνδυνος το όφελος που συνεπάγεται η μείωση της διαθεσιμότητας μιας ναρκωτικής ουσίας να επιφέρει απλώς τη μεταστροφή των χρηστών σε άλλη.»

Επίσης στην έκθεση για το 2008

KANNABH: Ενισχύονται οι ενδείξεις φθίνουσας δημοτικότητας

Το ένα τέταρτο περίπου του συνολικού πληθυσμού της Ευρώπης, αναλογία που αντιστοιχεί σε 71 εκατομμύρια Ευρωπαίους (15–64 ετών), έχουν δοκιμάσει κάνναβη στη διάρκεια της ζωής τους, ενώ 7 % περίπου (23 εκατομμύρια) έκαναν χρήση κατά το τελευταίο έτος – που σημαίνει ότι η κάνναβη παραμένει η παράνομη ουσία με τη συχνότερη χρήση στην Ευρώπη. Σύμφωνα, ωστόσο, με το **ΕΚΠΝΤ**, σε ορισμένες σημαντικές αγορές υπάρχουν πλέον ισχυρότερες ενδείξεις πτώσης της δημοτικότητας της ουσίας αυτής, γεγονός το οποίο ενισχύει την ανάλυση που παρουσιάστηκε στην περσινή *Ετήσια έκθεση*.

Εκτιμάται ότι περίπου 17,5 εκατομμύρια νεαροί Ευρωπαίοι (15–34 ετών) έκαναν χρήση κάνναβης κατά το τελευταίο έτος. Από τα τελευταία στοιχεία των εθνικών μελετών σχετικά με τη χρήση κάνναβης από τη συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα κατά το τελευταίο έτος, στην πλειονότητα των χωρών που υπέβαλαν έκθεση προκύπτει σταθεροποίηση ή μείωση (Διάγραμμα 4, Κεφάλαιο 3· Διάγραμμα GPS-4, i), με τον μέσο όρο των νεαρών Ευρωπαίων που έκαναν χρήση κάνναβης κατά το τελευταίο έτος να ανέρχεται σε ποσοστό 13 %. Η χρήση κάνναβης σε ολόκληρη τη ζωή και η βαριά χρήση κάνναβης μεταξύ των 15χρονων μαθητών στις περισσότερες χώρες της ΕΕ εμφανίζεται, ομοίως, σταθερή ή σε πτωτική πορεία (έρευνες HBSC*· Διαγράμματα EYE-4 και EYE-5). Στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, μια χώρα όπου παραδοσιακά τα ποσοστά χρήσης κάνναβης είναι ιδιαίτερα υψηλά, οι έρευνες στον γενικό πληθυσμό υποδεικνύουν μια σταθερή πτωτική τάση, ιδίως στις κοόρτες νεαρότερων ηλικιών (Διάγραμμα GPS-10).

«Υπάρχει, ωστόσο, το ενδεχόμενο οι τάσεις στον αριθμό των ατόμων που κάνουν τακτική ή εντατική χρήση κάνναβης να κινούνται ανεξάρτητα από την επικράτηση της χρήσης κάνναβης μεταξύ του γενικού πληθυσμού», σύμφωνα με τον **διευθυντή του ΕΚΠΝΤ Wolfgang Götz**. Εκτιμάται ότι περίπου 4 εκατομμύρια ευρωπαίοι ενήλικες (15–64 ετών) χρησιμοποιούν κάνναβη σε καθημερινή ή σχεδόν καθημερινή βάση. Μεταξύ των εκτιμώμενων 160.000 νέων αιτήσεων για θεραπεία που αναφέρθηκαν το 2006 σε σχέση με προβλήματα ναρκωτικών, οι χρήστες κάνναβης αποτελούν τη δεύτερη μεγαλύτερη ομάδα (28 %) μετά την ηρωίνη (35 %) (Διάγραμμα TD1-2, i).

ΠΡΟΣΦΟΡΑ: ΟΙ ΔΥΝΑΜΙΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ ΑΠΑΙΤΟΥΝ ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

Ο **Wolfgang Götz** αναφέρει ότι «Η προσφορά ναρκωτικών τόσο εντός, όσο και εκτός Ευρώπης εξελίσσεται προοδευτικά, με τις καινοτομίες της αγοράς να θέτουν πλέον σημαντικές προκλήσεις για τις υφιστάμενες στρατηγικές ελέγχου και δημόσιας υγείας». Στις σημαντικές καινοτομίες συγκαταλέγονται ο αυξανόμενος όγκος

της εγχώριας παραγωγής κάνναβης σε ολόκληρη την Ευρώπη, οι εντεινόμενες αναφορές εκτροπής και παράνομης παραγωγής συνθετικών οπιοειδών, η ακμάζουσα αγορά «νόμιμων ναρκωτικών» και φαρμακευτικών προϊόντων και οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις της παραγωγής συνθετικών ναρκωτικών. Στην έκθεση επισημαίνεται επίσης η διακίνηση κοκαΐνης μέσω της δυτικής Αφρικής και οι προσπάθειες της διεθνούς κοινότητας να στηρίξει την περιοχή.

Διακίνηση κοκαΐνης: Δυτική Αφρική, ένας σημαντικός κόμβος, και νέα δραστηριότητα στην ανατολική Ευρώπη

Εκτιμάται ότι το ένα τέταρτο περίπου της κοκαΐνης που διακινήθηκε στην Ευρώπη το 2007 διαμετακομίστηκε μέσω της **δυτικής Αφρικής** (UNODC, 2008), η οποία έχει εξελιχθεί τα τελευταία χρόνια σε σημαντικό κόμβο διακίνησης κοκαΐνης. Η κοκαΐνη εισέρχεται στην Ευρώπη διαμέσου διαφόρων οδών, με την **Καραϊβική** να παραμένει βασική ζώνη διαμετακόμισης. Όμως, η δραματική αύξηση της διακίνησης μέσω της δυτικοαφρικανικής οδού είναι αυτή που θεωρείται ότι έχει συμβάλει στην αυξανόμενη διαθεσιμότητα και στην πώση της τιμής της κοκαΐνης στην Ευρώπη, ενισχύοντας παράλληλα το ρόλο της **Ιβηρικής χερσονήσου** ως κομβικού σημείου εισόδου στην **ΕΕ**. Από τους 121 τόνους κοκαΐνης που κατασχέθηκαν στην Ευρώπη το 2006, το 28 % κατασχέθηκε στην **Πορτογαλία** και το 41 % στην **Ισπανία** (σε σύγκριση με 17 % και 46 % αντιστοίχως το 2005). Το 2006, πραγματοποιήθηκαν 72.700 κατασχέσεις στην Ευρώπη, εκ των οποίων οι μισές και περισσότερες στην **Ισπανία** (58 %) και 2 % στην **Πορτογαλία** (Πίνακες SZR-9, SZR-10).

Οι πρόσφατες αναφορές εισαγωγής κοκαΐνης μέσω των **χωρών της ανατολικής Ευρώπης (Βουλγαρία, Εσθονία, Λεττονία, Λιθουανία, Ρουμανία και Ρωσία)** προαναγγέλλουν ίσως την ανάπτυξη νέων οδών διαμετακόμισης. Καθώς η χρήση κοκαΐνης συνεχίζει την ανοδική της πορεία, περισσότερες προσπάθειες επικεντρώνονται στην κατάσχεση, με το Κέντρο Θαλάσσιων Αναλύσεων και Επιχειρήσεων – Ναρκωτικά (MAOC-N) που εδρεύει στη Λισαβόνα να θέτει στο στόχαστρό του τις διατλαντικές αποστολές και τη σύσταση στην Τουλόν του Κέντρου Συντονισμού για την Καταπολέμηση των Ναρκωτικών στην Ευρώπη (CECLAD-M) για την αντιμετώπιση της διακίνησης στη Μεσόγειο.

Χαρτογράφηση της εγχώριας παραγωγής κάνναβης: «ο μεγάλος άγνωστος»

Η φετινή έκθεση πραγματεύεται επίσης την ευρωπαϊκή εγχώρια παραγωγή φυτικής κάνναβης, με τις αναφορές των κρατών μελών να υποδεικνύουν ότι η παραγωγή αυτή «δεν μπορεί πλέον να θεωρείται περιθωριακή». Η ρητίνη κάνναβης, προερχόμενη κυρίως από το Μαρόκο, επικρατεί κατά παράδοση στις αγορές πολλών χωρών της ΕΕ. Όμως, από τις αρχές προς τα μέσα της δεκαετίας του 1990 έχει αρχίσει να αυξάνεται στην Ευρώπη η εγχώρια παραγωγή φυτικής κάνναβης, ενώ σε ορισμένες χώρες αναφέρεται μια μεταστροφή από τη ρητίνη στην τοπικά παραγόμενη φυτική κάνναβη. Το 2006 κατασχέθηκαν στην Ευρώπη περί τα 2,3 εκατομμύρια φυτά κάνναβης.

Οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες αναφέρουν τοπική παραγωγή κάνναβης, η οποία κυμαίνεται από την καλλιέργεια μικρής κλίμακας για προσωπική χρήση μέχρι μεγάλες φυτείες για εμπορική εκμετάλλευση. Η τοπική παραγωγή αποτελεί μείζονα πρόκληση για τις υπηρεσίες επιβολής του νόμου, καθώς δεν υπάρχει διασυνοριακή διακίνηση, οι χώροι παραγωγής βρίσκονται κοντά στον χρήστη και είναι σχετικά εύκολο να αποκρυφτούν. Έχοντας εντοπίσει ένα κενό στα στοιχεία που αφορούν στο συγκεκριμένο ζήτημα, το **ΕΚΠΝΤ** έχει ξεκινήσει μια μελέτη χαρτογράφησης για την αξιολόγηση της έκτασης και του σχετικού μεριδίου αγοράς της τοπικά παραγόμενης φυτικής κάνναβης.

Περισσότερες από 200 ψυχοτρόπες ουσίες διαφημίζονται σε ηλεκτρονικά καταστήματα

Κατόπιν έρευνας μικρής κλίμακας σε 25 ηλεκτρονικά καταστήματα, το **ΕΚΠΝΤ** αναφέρει ότι πάνω από 200 ψυχοτρόπες ουσίες διαφημίζονται σε ηλεκτρονικά καταστήματα στην Ευρώπη. Παρόλο που πολλές από αυτές της ουσίες διαφημίζονται ανεπιφύλακτα ως «νόμιμα ναρκωτικά», σε ορισμένες χώρες διέπονται από τις ίδιες διατάξεις όπως και τα ελεγχόμενα ναρκωτικά, και μπορεί να επισύρουν ποινές. Λόγω του μικρού μεγέθους του δείγματος τα αποτελέσματα πρέπει να ερμηνευθούν με επιφύλαξη. Τα περισσότερα δε από τα καταστήματα που εντοπίστηκαν φαίνεται να εδρεύουν στο **Ηνωμένο Βασίλειο** και στις **Κάτω Χώρες** και, σε μικρότερο βαθμό, στη **Γερμανία** και στην **Αυστρία**. Από τις αναφορές προκύπτει ότι ο αριθμός των ηλεκτρονικών

καταστημάτων πώλησης αυτών των προϊόντων αυξάνεται και ότι προσαρμόζονται γρήγορα στις νέες προσπάθειες ελέγχου της αγοράς.

Μεταξύ των συνηθέστερων ουσιών που πωλούνται ως «νόμιμα ναρκωτικά» συγκαταλέγονται η *Salvia divinorum*, το kratom (*Mitragyna speciosa*), η *Argyreia nervosa*, τα παραισθησιογόνα μανιτάρια και διάφορα χάπια διασκέδασης τα οποία πωλούνται ως εναλλακτικά της έκστασης (MDMA). Μολονότι ως βασικό συστατικό τους διαφημίζεται συχνά η βενζυλοπιπεραζίνη (BZP), τα χάπια διασκέδασης ενδέχεται να περιέχουν ευρεία γκάμα από φυτικές, ημισυνθετικές και συνθετικές ουσίες. Βάσει μιας αξιολόγησης κινδύνου του ΕΚΠΝΤ για την BZP, το Συμβούλιο εξέδωσε τον Μάρτιο του 2008 απόφαση με την οποία δίνεται στις χώρες προθεσμία ενός έτους για να θέσουν το ναρκωτικό υπό έλεγχο. Ορισμένες χώρες έχουν θεσπίσει ελέγχους για τη *Salvia divinorum* ή/και το δραστικό της συστατικό, *σαλβινορίνη Α*.

Σύμφωνα με τον πρόεδρο του ΕΚΠΝΤ Marcel Reimen: «Όσοι δραστηριοποιούνται επαγγελματικά στην παραγωγή, διακίνηση και πώληση παράνομων ναρκωτικών ουσιών είναι δημιουργικοί, αποφασισμένοι και έτοιμοι να αδράξουν κάθε ευκαιρία προκειμένου να επεκτείνουν την αγορά τους. Αυτό μπορεί να γίνει με τη χρήση νέων τεχνολογιών ή μέσω της εκμετάλλευσης των κοινωνικών προβλημάτων σε ορισμένα μέρη του αναπτυσσόμενου κόσμου. Οι πολιτικές μας πρέπει να είναι εξίσου δημιουργικές αν θέλουμε να συμβαδίσουμε με μια εξελισσόμενη αγορά η οποία είναι αδιάφορη για τις ζημίες που υφίσταται το άτομο, η κοινότητα ή το περιβάλλον».

Δημοσιεύτηκε σήμερα: *Ναρκωτικά και κοινωνικά ευπαθείς ομάδες νέων*

Τα κράτη μέλη της ΕΕ δίνουν ολοένα αυξανόμενη προτεραιότητα στις «κοινωνικά ευπαθείς ομάδες» στο πλαίσιο των κοινωνικών πολιτικών τους και των πολιτικών τους για τα ναρκωτικά, σε μια προσπάθεια να μειώσουν τον κίνδυνο των προβλημάτων που σχετίζονται με τη χρήση ναρκωτικών στα περιβάλλοντα όπου υπάρχει μεγαλύτερη πιθανότητα να εμφανιστούν. Όμως για την υλοποίηση των θεμιτών αυτών στόχων χρειάζονται περισσότερες υπηρεσίες. Σύμφωνα με μια πρόσφατη επισκόπηση του ΕΚΠΝΤ σχετικά με το συγκεκριμένο θέμα, ορισμένες κοινωνικά ευπαθείς ομάδες νέων (όπως παιδιά σε ιδρύματα κοινωνικής πρόνοιας, άστεγοι νέοι, νέοι που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο ή μαθητές που απουσιάζουν συστηματικά από το σχολείο) είναι πιο επιρρεπείς στη χρήση ναρκωτικών σε μικρή ηλικία απ' ό,τι οι περισσότερο ενσωματωμένοι συνομήλικοί τους και ενδέχεται να μεταβούν ταχύτερα σε προβληματική χρήση ναρκωτικών ουσιών. Η εξοικείωση με τα χαρακτηριστικά των κοινωνικά ευπαθών αυτών ομάδων και ο εντοπισμός τους μπορούν να χρησιμεύσουν ως σημαντικό σημείο αφετηρίας για στρατηγικές και παρεμβάσεις πρόληψης των ναρκωτικών. Η χρήση ναρκωτικών μπορεί να αποτελεί μία μόνο από τις συμπεριφορές που εκδηλώνονται στους κόλπους των κοινωνικά ευπαθών ομάδων, γεγονός που προσανατόλισε τις πολιτικές για τα ναρκωτικά στη διερεύνηση μιας σειράς κοινωνικών παραγόντων που ενδέχεται να επιδεινώνουν, να προοιωνίζουν, ή να επισπεύδουν την εκδήλωση προβλημάτων υγείας στις συγκεκριμένες ομάδες. Η σημερινή επισκόπηση παρουσιάζει παραδείγματα βέλτιστης πρακτικής.

Σύνοψη διαθέσιμη σε 23 γλώσσες στη διεύθυνση <http://www.emcdda.europa.eu/publications/selected-issues>

Σημειώσεις:

Τα στοιχεία που αναφέρονται στην *Ετήσια έκθεση 2008* αφορούν το έτος 2006 ή το τελευταίο έτος για το οποίο υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία.

Τα διαγράμματα και οι πίνακες που αναφέρονται στο παρόν δελτίου Τύπου παρατίθενται στο *Δελτίο στατιστικών στοιχείων 2008* στη διεύθυνση <http://www.emcdda.europa.eu/stats08>

Πληροφορίες και σύνδεσμοι προς όλες τις *Ετήσιες εκθέσεις*, τα δελτία Τύπου, υπηρεσίες και εκδηλώσεις διατίθενται στη διεύθυνση: <http://www.emcdda.europa.eu/events/2008/annual-report>

* Health Behaviour in School-aged Children [Έρευνα σχετικά με την υγειονομική συμπεριφορά παιδιών σχολικής ηλικίας] (HBSC) <http://www.hbsc.org>